

ધોરણ :- 8

ગુજરાતી

6. ધૂળિએ મારા

અભ્યાસ / સ્વાધ્યાય

Sem : 1

અભ્યાસ

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો ઉત્તર શોધીને
તેના કુમ - અક્ષર પ્રશ્ન સામેના માં લખો.

(1) કવિ આ કાવ્યમાં મનુષ્યજીવન માટે કઈ બાબત મહત્વની
ગણાવે છે ?

૧૯

(ક) ધન-સંપત્તિ

(ખ) જમીન-જાયદાદ

(ગ) મનુષ્ય-મનુષ્ય વચ્ચેનો પ્રેમ

(ધ) સોનું-ચાંદી

(૨) આ કાવ્યમાં કવિએ “ધૂળિયે મારગ” શબ્દ કયા અર્થમાં પ્રયોજ્યો છે ?

૬

- (ક) સાદા-સાત્ત્વિક જીવન અર્થે
- (ખ) ધન-સંપત્તિની લાલસા અર્થે
- (ગ) સુખ-વૈભવથી ભરપૂર જીવન અર્થે
- (ધ) ધૂળ, માટી અને કાદવ અર્થે

(3) કવિ “ઉપરવાળી બેક” કોને ગણાવે છે ? ૫

- (અ) ઈશ્વરને
- (ખ) આકાશને
- (ગ) દેના બેંકને
- (ધ) સ્ટેટ બેંકને

પ્રશ્ન 2. નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યોમાં ઉત્તર આપો :

(1) મનુષ્યે બીજા મનુષ્યને કેવી રીતે મળવું જોઈએ ?

► મનુષ્યે બીજા મનુષ્યને કોઈ પણ જાતના સ્વાર્થ વગર પ્રેમથી મળવું જોઈએ.

(2) પ્રવર્તમાન સમયમાં મનુષ્યોએ શાની પાછળ દોડ મૂકી છે ?

► પ્રવર્તમાન સમયમાં મનુષ્યોએ પૈસા પાછળ દોડ મૂકી છે.

(3) “ખુલ્લાં ઘેતર માથે” અને “અડઘેપડઘે” શબ્દોનો અર્થ
સમજાવો.

➤ “ખુલ્લાં ઘેતર માથે” અને “અડઘેપડઘે” એટલે આજુબાજુ
વિશાળ ઘેતર છે અને “માથે નીલું આભ” એટલે એની ઉપર
નીલા રંગનું આકાશ છે.

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો :

- (1) કવિના મતે મનુષ્યનું જીવન કેવું હોવું જોઈએ ?
- કવિના મતે મનુષ્યનું જીવન સાંદું અને સાત્ત્વિક હોવું જોઈએ.

(2) કાવ્યમાં પ્રશ્નાર્થવાળી પંક્તિઓ કઈ કઈ છે ? તેનાથી કાવ્યમાં ક્યો ભાવ જગાડાયો છે ?

►કાવ્યમાં પ્રશ્નાર્થવાળી પંક્તિઓ નીચે મુજબ છે :

- (1) કોણે કીધું ગરીબ છીએ? કોણે કીધું રંક?
- (2) એમાં તો શું બગડી ગયું? એમાં તે શી ખોટ?
- (3) વચ્ચે નાનું ગામડું બેઠું, ક્યાં આવો છે લાભ?

આ પંક્તિઓ દ્વારા ખુમારીનો ભાવ વ્યક્ત થયો છે. કવિએ અહીં પરમેશ્વરમાં ભરોસો રાખી નૈસર્જિક વાતાવરણમાં સ્વમાનથી જીવન જીવવાની વાત કરી છે.

(3) “ધૂળિયે મારગ” એટલે ? આ માર્ગે ચાલવાના કયા કયા લાભ કવિ ગણાવે છે?

➤ ‘ધૂળિયે મારગ’ એટલે સાંદું અને સાત્ત્વિક જીવન. આ માર્ગે ચાલવાના બે લાભ છે:- (1) આપણા જેવું જ સાંદું અને સાત્ત્વિક જીવન જીવનાર માણસોનો સાથ મળી જાય તો આપણે પરસ્પર પ્રેમથી એકબીજાને લેટીને પોતાનાં સુખદુઃખની વાતો કરી શકીએ ને આપણે હળવા થઈ જઈએ. (2) ધૂળિયા મારગની અડઘેપડઘે ખુલ્લાં ઘેતરો હોય, ઉપર નીલરંગી આકાશ હોય અને વચ્ચમાં નાનકડું ગામ હોય. પ્રકૃતિને ખોળે રહેવાનો આવો લાભ બીજે ક્યાં મળવાનો? આથી કવિ ધૂળિયો મારગ પસંદ કરે છે.

(4) કવિ પાસે શું નથી ? એની એમના મન પર શી અસર છે ?

►કવિ પાસે થોડા સિક્કા અને થોડી ચલણી નોટો નથી, છતાં એની કવિ પર કોઈ માઠી અસર થતી નથી. પાસે પૈસા ન હોવાથી પોતાનું કાંઈ બગડી ગયું હોય કે પોતાને કોઈ ખોટ પડી હોય તેવું કવિને લાગતું નથી.

પ્રશ્ન 2. જીથમાં ચર્ચા કરો :

(1) પ્રકૃતિથી વિમુખ થવાથી આપણે શું શું ગુમાવીએ છીએ ?

►પ્રકૃતિથી વિમુખ થવાથી આપણે અનેક રમણીય દશ્યો જોવાનો લાભ ગુમાવીએ છીએ. જેમ કે,

(1) સવારે અને સાંજે ઘેતરોમાં રેલાતો સૂર્યનો સોનેરી રંગનો તડકો.

(2) વસંતऋતુમાં ખીલેલાં પુષ્પોની મહેક-

(3) વર્ષાઋતુમાં ખળખળ વહેતાં જરણાંનો મધુર કલરવ, ધરતી પર
પથરાયેલું લીલુંછમ ઘાસ, એતરોમાં લહેરાતો હરિયાળો મોલ,
આકાશને સૌંદર્યથી મઢી દેતું સપ્તરંગી મેઘધનુષ્ય, મોરનું
કલામય અને મનમોહક નૃત્ય, ક્રોયલના ટહુકા વગેરે.

(4) વૃક્ષોની શિતળ છાયા, વૃક્ષો દ્વારા મળતાં રંગબેરંગી ફૂલો,
જાતજાતનાં ફળો વગેરે.

(2) “સંતોષી નર સદા સુખી.”

➤ આજે જે ગરીબ છે તે અમીર થવાની દોડમાં ભાગે છે અને અમીર છે તે અમીરોની હરોળમાં સૌપ્રથમ આવવાની દોડમાં ભાગે છે. પરંતુ આ દોડમાં એક વાત ભૂલી જાય છે કે શા માટે સાહેબ પરમાત્માએ એવો પણ તરસે એવો અમૂલ્ય મનુષ્ય જન્મ આપણને આપ્યો!

સાહેબ પરમાત્મા જે સ્થિતિમાં રાખે તેમાં આનંદ માણવો.

કારણકે પરમાત્મા જે કરે છે તે આપણા સારા માટે જ કરે છે. પિતા સપનેય પોતાના છોકરા માટે ખરાબ ન ઈછે તો સાહેબ પરમાત્મા જે આપણાં સર્વેના પરમપિતા છે એ કેવી રીતે આપણું અનિષ્ટ વિચારે કે કરે!

(3) “હું માનવી માનવ થાઉં તો ઘણું.”

►આપેલ પંક્તિમાં કવિ કહે છે કે પૃથ્વીમાતાના ખોળે ઉછરી રહેલા દરેક માનવીના નસીબમાં મહાસિદ્ધિ ન હોય પરંતુ સારા ગુણવાળો અને સારા વિચારવાળો માનવી બની ને રહે તોય ઘણું છે.

અજાયબી જેવું હોય તો એ મનુષ્ય છે. ક્યારેક મનુષ્ય જાત-ભાતના લેદ, ધર્મના લેદ, રંગના લેદ વગેરેની નિતિને કારણે હિંસા તરફ વળે છે. આપણું શારીરિક બંધારણ સમાન છે, બધાના લોહીનો રંગ લાલ છે, પૂજા કરવાની રીતો ભલે અલગ હોય પરંતુ માનવતાના ગુણો કે લક્ષણો તો એક જ છે. તો પછી આ ધર્મના નામે ઝગડા કેમ થાય છે ?

**પ્રશ્ન ૩. ઉદાહરણમાં આપેલા પ્રાસયુક્ત શબ્દો વાંચો અને એવા અન્ય
શબ્દો કાવ્યમાંથી શોધીને લખો :**

ઉદ્દેશ. રંક અને આંક

નોટ - ઘોટ

માલ - કાલ

સાથ - બાથ

આભ - લાભ

હેત - પ્રેત

કાલા - ચાલ

પ્રશ્ન 4. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્�ી શબ્દો લખો :

- (1) મારગ = રસ્તો, પંથ
- (2) હેત = પ્રેમ, સ્નેહ
- (3) સોનું = હેમ, કંચન
- (4) સાથ = સંગાથ
- (5) રંક = ગરીબ, નિર્ધન

THANKS



FOR WATCHING